

Valóságáalom

Budaházi Tibor kiállítása a hajdúböszörményi Sillye Gábor Művelődési Központban

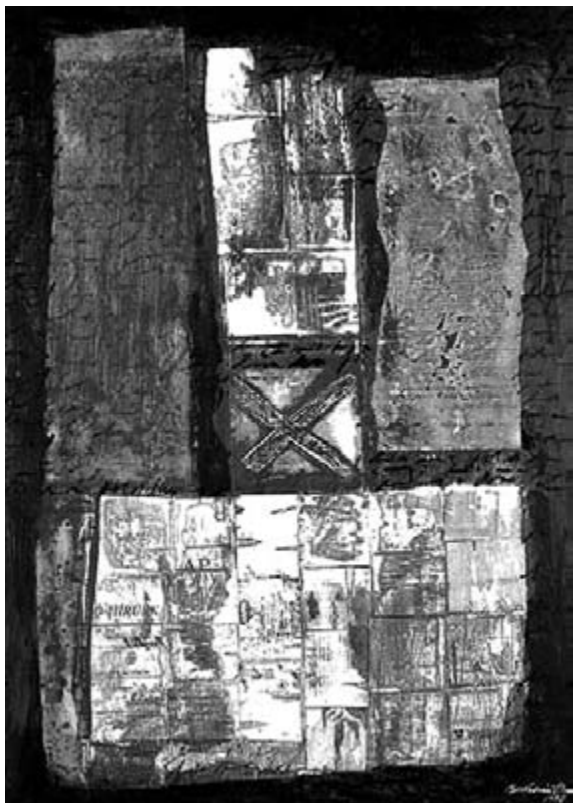
Festő? Grafikus? Művelődéstörténész? Az arc belelát egy másik arcba, azon keresztül egy másik korbba, s mikor a történelmet – a személyünket is érintő sorsproblémákat – faggatja, közel ér a közösség gondjaihoz. Budaházi Tibor mélybe – de sosem a pokolba – vivő lépcsői tele vannak rejtéllyel. Kell-e népünk, a magyarság ezredéves vesszőfutását – a fókuszban Trianonnal – megjárni ahhoz, hogy a rajzi vonalnak hitele legyen? A személyiség – minden dolgok alfája és ómegája – megőrizhető-e azáltal, hogy a „magánszorgalmú kutyák” (Illyés) révén kikezdett kép – gyötrődésünk, magára találásunk s végső soron etikánk szimbóluma – senkire és semmire nem figyelve éli a maga életét? Harcban önmagával és a jó vetését eltipró latrokkal. Esztétikai összetevő-e a bátorság, a fegyelem, a

közjó iránti elkötelezettség? Gazdagodik-e a kép általuk (nem a szocialista realizmus zsdanovi elvárásairól van szó) vagy koloncként ráülnek a színre, a szerkezetre? Budaházi életművét vizsgálva – a hajdúböszörményi kiállítás ennek mustrája – talán botorság is ilyesféle dolgokon tűnődni. Mert az életmű és az életút – ezt nem sok művész mondhatja el magáról – egy, vagyis tartalmas egész. Háttérben a sokak által nem odatartozó dolgokkal (hűség a fölnevelő közeghez, kötődés az ősök, elődeink iránt, stb.), és előtérben – amit látunk, hatalmas panoráma – a kristálytiszta kivethető, még a homály homályát is átvilágító létszemlélettel. A többi ennek csak kifejtése, az érzelemrétegek képzőművészeti úton való föltárása.

Mert a foszlánylét gótikájában is ott van a megigazulás reménye (*Töredék I.* – 1997, akril, papír) – a konstruktív szerkezetű homály nem rakétakilövőt, hanem katedrális tornyot bújtat –, és a többféle jellel (háromszög, négyzet) megszentelt keresztút – az írás boldogságos sivatagában is gyötrődésünk terepe – ugyancsak túlmutat a bibliai szimbólumvilágon (*Jel I. – III.* akril, papír) Hová tart? Mítoszi tartalommal egy jobb, kiismerhetőbb jövő felé. Vagyis az ember-gyökerű valóságáalom szinte megnevezhetetlen terepében landol.

Avval, hogy konstruktivista beütéssel Budaházi létrát támaszt az ég falának (*Töredék* – 2003, vegyes technika, farost), szakrális vonzalmát jelzi, és észrevehetően mind jobban közelít a menny – jelen esetben az örök fény – dosztojevszkiji „szakadékházhoz”. Az érés folyamata – ami azonos a benső tudatos feltöltésével – természetesen hosszú, kitartó munka eredménye. A művész évtizedek fáradtságával fizetett azért, hogy eljusson a kegyelmi állapotig. Színrétegek, motívumok, énkalligráfiák, az írott betű mezejét áttörő s egyúttal megélnéző „világképek” váltják egymást a sorsszalagon. Nonfiguratív, de a lírai absztrakciótól,

Budaházi Tibor:
Kereszt III.

annak érzelmtartományától sem idegenkedő formában (*Madárdal* – 1997, akril, papír), és a fehér rácsszerkezetét fehérrel áttörő, csaknem monokrómmá váló tisztaságszimbólumként (*Kép II. – Struktúrák* – 1997, akril, farost).

Az alkotónak a papírt, töredéklétünk, szenvedésbozótunk átvilágítóját kellett confiteorrá avatnia ahhoz, hogy megnyíljék előtte egy addig ismeretlen tartomány. Emez grafikáitól nem tagadható meg a vallomásosság, sőt határozottan észlelni a művelődéstörténethez, misztikához kapcsolódó emlékfutamokat. A vallomás – az eddigi alapállásból egyértelműen következik – nemegyszer csaknem gyónássá alakul át, mintha az archaikus ima azon szövegekben is meghúzódhatnék, amelyek a stilizált középkort modern szemlélettel ötvözve új tárnákat nyitnak valamely bibliai toposz, jelen esetben a kereszt, s azon keresztül az önmagára mért szenvedés, mint megigazulás-lépcső irányába.

A *Levél I. – III* (1993, akril, papír), hol az írásképből beleolvadó, hol abból karakteresen kiragogó, a kontúrjaiban elmosódott, töredezett kereszt-motívummal ennek tipikus példája. Ám még az ugyancsak írásos háttérű *Keresztes kép* (1999, akril, papír) fekete-fehér kontrasztján is látni: a biblikus emelkedettség nem gátja, sőt ösztönzője a jelképertékű vallomás kiteljesedésének (a fekete mezőben fehér Szent András-kereszt világít, a fehér mezőbe pedig fekete égtájkereszt van tűzve). A plasztikai élményt (is) adó felület egy vegyes technikával készített farost-képen (*Kereszt I. – 1995*) például olyan pátriárka-keresztet, vagy másképp lotharingiai keresztet foglal magában – a szentséges motívumot megajándékozván egy „szikla-fejfedővel –, hogy csak ámulni tudunk a festőművész ugyanazon motívumot forma szerint változtató variációs készségén.

A piedesztálra emelt létra – hogy a földi halandó számára közelebb legyen az ég? – két foka között, diagonálisaival szintén a megfeszítettséget rögzítő (ugyanakkor Krisztus halál feletti győzelmét szimbolizáló) Szent András-kereszt ékeskedik, bűnbocsánatot kérve (ígérve?) minden halandó számára. És a finom színrétegeket érzéshullámmá erősítő lírai absztrakt képekben is ott – villódzó „földalatti Napként” – a valaminő lélekáramot gerjesztő sugallat – a világgal való egyesülés a

boldogság legfőbb záloga (*Levél* – 1994, akril, farost; *Kompozíció* – 1997, akril, papír). Íme a szakrális körök, a jel-együttesekből kifejlődő – hatásos! – szimbólumvilág nem kicsi terjeszkedése!

Annak ellenére, hogy a kereszt, mint legfőbb motívum itt tapasztalt gyakorisága nem lebecsülendő, Budaházi Tibor életművében a figuralitás, akárcsak bújtatott formában is, nem föltétlen önkifejezői módszer. Ám mert a bensőt – az alkotó érzelmvilágát – erősítő művelődéstörténeti adalék a Himnusz költőjétől eredeztethető, a Kölcsey szülőtte földjét jellemző tárgy-együttes, a könyv és a csónak alakú fejfa igencsak megragadta a festőművész képzeletét. Aki egész sorozatot szentelt ebbéli ritmus- és honszeretet-élményének a megvallására. A *Szatmárcsekei fejfák* (2009) panorámája – a halottakat őriző táj szinte életet adó városként lüktet –, a *Szatmárcsekei töredék I. – II.* (2008) rajzos katakomba-illúziója, és – nem utolsósorban – a *Szatmárcsekei könyvek I. – II.* ismert motívumokra épülő, a plasztikus felület hullámzását zenévé változtató, egyszerűségében is impozáns konstrukciója több mint érdekesség: egy dinamikusan fejlődő és gondolatiságában egyre mélyülő művészpálya éke.

Budaházi Tibor:
Madárdal
1997